

Deyirlər ki, premyera olacaq...

Könül Əliyeva Teatrşünas

Nə, harda və nə zaman? Bax, onu yazını səbr edib də axıracan oxusan biləcəksən, hörmətli oxucum.

Hələlik isə bildiklərimdən və bilmədiklərinizdən, və ya bilib də agah olmadıqlarınızdan, yaxud da... qıyası, bilənlər bilir, bilməyənlərə isə demək istəyirəm ki, Azərbaycanda ilk dəfə Argentina yazarı Adolfo Bioy Kasaresin “Qəbiri necə qazırlar” hekayəsi əsasında “Qəbir qazma üsulu” tamaşası hazırlanacaq. Azərbaycan tamaşaçısı ilk dəfə bu müəlliflə tanış olacaq. Argentina yazarına isə daha öncə Azərbaycan Dövlət Yuğ Teatrında müraciət olunmuşdu. Tamaşa haqqında məlumat vermişdim, sən də əgər oxumusan və ya tamaşaya baxmısan, bilirsən ki, bu, X.L.Borxesin əsərləri əsasında qurulan «Tabu» tamaşası idi.

Hörmətli oxucum, əgər hələ də, səbrini basıb yazımı oxuyursansa, səbrin və hörmətin qarşısında minnətdaram. Elə isə səni çox da intizarda saxlamadan deyirəm ki, əhvalat yenə də vaqə olacaq

Azərbaycan Dövlət Yuğ Teatrında. Vaxtı isə noyabr ayının sonlarına təsadüf edəcək. Afişaları nəzarətdə saxlasan, onu da biləcəksən.

Deməli, dövlət sifarişi ilə hazırlanan «Qəbir qazma üsulu» tamaşasının quruluşçu rejissoru və səhnələşdirmənin müəllifi Gümrah Ömər, quruluşçu rəssamı Əməkdar Rəssam Rəşid Şerif, rejissor assistenti Aytən Məmmədova, musiqi tərtibatçıları Ramiq Mehdi və Mələk Vəlizadədir. Tamaşada Yuğ Teatrının aktyorları Əməkdar Artistlər Vidadi Həsənov, Sonaxanım Mikayılova, aktyorlar Yaqut Paşazadə, Oktay Mehdiyev çıxış edirlər.

Baş tutacaq tamaşa haqqında məlumat almaq isə, elə bilirəm ki, sənə də, mənə də faydalı olacaq. Elə isə tamaşanın məzmunu ilə tanış olun:

İki gənc bir-birini sevir, bir yerdə yaşayır, ailə qurur və öz işlərini qurmağa çalışırlar. İstəyirlər ki, arzuladıları bu iş gözdən-könüldən uzaq olan bir yerdə qurulsun. Orada yaşasınlar, orada iş qursunlar, bütün həyatlarını ora ilə bağlasınlar. Nəhayət, belə bir yerə rast gəlirlər. Ev alırlar, kafe açmaq üçün ideal bir yer seçirlər, lakin maddi çətinliklə üzləşirlər. Və bu zaman xeyirxah bir cənabla tanış olurlar. Bu cənab onu da işə qoşacaqları təqdirdə gənclərə əlmuzdu pul verməyə razılaşırlar.

Beləliklə, kafeni açırlar, işləyirlər, amma təəssüflər olsun ki, kafeyə müştəri gəlmir. Anlayırlar

ki, üst-üstə yığılmış bu qədər borcu heç vaxt qaytara bilməyəcəklər. Günü-gündən üstlərinə borc yığılır, amma şəhərdən gələn təklifləri rədd edirlər, şəhərə qayıtmaq istəmirlər. Çünki onlar gənc idilər, çılğın idilər, bir-birilərini sevirdilər.

Beləcə, bir gün çantası pulla dolu olan mələk qismində bir Qadın onları sınağa çəkmək məqsədi ilə qarşılına çıxır. Onlar bu qadını qətlə yetirərək, cinayət törədirlər. Bu cinayətdən yeni cinayətlər doğur. Gənclər isə günahlarını yumaq üçün heç bir addım atmırlar. Məlum olur ki, üst-üstə yığılan bu cinayətlər onların sağlam ailələrinə zərbə vurur və fiziki həyatlarının məhvini gətirib çıxarır.

Tamaşanın ideya xəttinin, yuğçuların dili ilə desəm, loq-laynının (log-line) nədən ibarət olmasını öyrənmək üçün üz tuturam quruluşçu rejissor Gümrah Ömərə (o, həm də Gəncə Dövlət Dram Teatrının baş rejissorudur...)

Gümrah Ömər: Tamaşanın əsas ideya xətti bundan ibarətdir: Mənəviyyətli insan qarşısına çıxan hər hansı bir problemi cinayət yolu ilə həll etməyə cəhd göstərsə, o məhvə məhkumdur.

Bundan başqa, diqqəti bir məqama da yönəltmək istəyirəm:

Bir tərəfdən gənclər sanki cinayəti törətdikdən sonra vicdan əzabı çəkdiklərinə görə fiziki ölümə məhkum olurlar.

Digər tərəfdən də bu cinayətləri bir yerdə törətmiş insanlar bir-birini sevən iki gənc olduğundan, məlum olur ki, onlar günahlar içində ailələrini qoruyub saxlaya bilməyəcəklər, ailələrinin dağılması isə ölümlərinə, sevgilərinin məhv olmasına səbəb olacaq. Bu mənada, Kasaresin polisemantik fikri Yuğ Teatrının poetikası üçün də çox səmərəli və məhsuldardır. Əsərdə fikirlər birmənalı şəkildə yönəlmir, bu fikirləri hər tərəfə yozmaq olur.

Ola bilər ki... əslində, heç bir cinayət törədilməyib və bütün bu baş verənlər bir insanın təxəyyülünün məhsuludur, sadəcə Kasares baş verə biləcək proqnozları ortaya qoyur.

Ola da bilər ki... əgər bu, çətinliyə düşmüş bir insan üçün göndərilmiş ruzidirsə, onun qismətidirsə, fərqi yoxdur, cinayət törədilir, ya törədilmir – onu istənilən formada əldə etmək insanın haqqıdır. Yox əgər insan düşüncəli şəkildə qənimət dalınca gedirsə, o zaman bu günahdır.

Bax, Kasares bunları bir problem kimi ortaya qoyur. O, heç bir məsələni «bu, yalnız və yalnız belədir» – prinsipi ilə həll etmir, buna görə də polisemantikdir.

Quruluşçu rejissora ideyasını, fikirlərini mənimlə bölüşdüynə görə (tamaşadan qabaq) təşəkkürümü bildirib də, premyeraya qədər səbrimi basa bilməyəcəyimi anladım və üz tutdum aktyorlara...

Oxuyun nələr dedilər...

Əməkdar Artist Vidadi Həsənov: Gümrah əsəri mənə verəndə, oxudum və utandım ki, bu günə qədər Kasaresi oxumamışam. Sən demə, Markesin, Borxesin özünə müəllim saydıqları bir yazarmış Kasares. Mənimsə Kasareslə tanışlığım olmayıb. Bu indi mənim ya günahımdır, ya da günahsızlığımdır ki, əsərləri rastıma çıxmayıb. Kasaresi tanıdım və çoxmənalı, polisemantik, dərin qatlı bir ədəbiyyatla rastlaşdım. Elə Gümrahın səhnələşdirməsi də mənim çox xoşuma gəldi. Oynayacağım obraz bir fərddir, lakin dərinə baxanda bir neçə şəxsdən ibarət olduğunu anlayırsan. O, həm klondur... həm gerçək, real bir insandır... həm də hər hansı bir istintaqı aparən orta əsrlərin bir müstəntiqidir... Bir sözlə, çoxşaxəli bir roldur və bu rol üzərində çox həvəslə işləməkdəyəm.

Əməkdar Artist Sonaxanım Mikayılova: Yaşlı bir qadın gənc ailənin yanına gəlir və elə bil ki, onları imtahana çəkir. Mən oynayacağım obraz haqqında indi deyəcəklərimi hələ rejissorla paylaşmamışam. Amma mənə elə gəlir ki, həmən yaşlı Qadın İsa peyğəmbər kimi gəlir və özünü billə-bilə çarmıxa çəkdirir. Çünki o, insanları sevir. Qadın da eləcə. O, bilir, bilir ki, gəncləri hara aparır, ancaq yenə də ümid edir, ümid edir ki, onlar bəlkə də işığı seçəcəklər. Tamaşa hazır olanda özünüz də görəcəksiniz ki, Qadın hər şeyi bilir, anlayır, hətta əvvəlcədən özünə tabut seçir, harada, necə uzanacağını da təyin edir. Bilir ki, onu öldürəcəklər, yenə də billə-bilə gəlir. Eyni ilə İsa peyğəmbər kimi...

Yaqut Paşazadə: Tamaşada mən bir Qadın obrazını ifa edirəm. O qadın ki, ailəsini qorumaq naminə hər şey eləməyə qadirdir. Hətta cinayət törətməyə belə. Lakin sonda mənəviyyatı ona əzab verir. Və o, həm də Kişi özləri-özlərini tələf edirlər. Bu addımı atdıqlarına görə yaşaya bilmirlər. Hətta kölgələrindən belə qorxurlar. Onlara elə gəlir ki, qorxmurlar, iradəlidirlər. Qadın düşünür ki, nəyin bahasına olursa-olsun mən ailəmi xilas eləmişəmsə, doğru addım atmışam. Lakin zaman göstərir ki, bu, doğru hərəkət deyilmiş... belə yaşamaq mümkün deyilmiş... sən demə, bu addımı atmağa dəyməzmiş...

Oqtay Mehdiyev: Məcburiyyətdən vəhşiliyə gedən insanlar. Məlum olmayan bir məmləkətdə, məlum olmayan bir yerdə iki nəfər – Qadın və Kişi pul qazanmaq, ailələrini, sevgilərini qorumaq uğrunda mübarizə və son... Nələr baş verəcək, nələrə şahid olacaqsınız... mənə belə gəlir ki, onları səhnədə görməyiniz daha maraqlı olacaq...

Odur ki, mən də quruluşçu rejissora, aktyorlara, bütün yaradıcı və texniki heyətə uğurlar arzulayıram və O.Mehdiyevin sözünə qüvvət verib də, üzümü sənə tuturam, hörmətli oxucum (elə özümə də):

Ayıq-sayıq olun ki, qaçırmayasınız, çünki...

Deyirlər ki, premyera olacaq...